



**Иргэдийн санхүүгийн
мэдлэг ба эдийн засгийн
тогтвортой байдал**

Судлаач: Д.Энхбилэг

2018 он

Агуулга

- 1 Удиртгал
- 2 Онол, аргазүй
- 3 Кейс судалгаа
- 4 Эмпирик судалгаа
- 5 Дүгнэлт, санал зөвлөмж
- 6 Номзүй

1. Удиртгал



Үндэслэл

- Эдийн засгийн хямрал, санхүүгийн тогтворгүй байдал
- Иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх
- Нарантуул, Бөмбөгөр, Шонхор, Хархорин- Албан бус хөдөлмөр эрхлэгчид / 223 мян, 102 мян, 12 мян/
- Цаг зав бага 10 цаг, 6/7 өдөр ажилладаг,
- Шалгуургүй байдал



Зорилго

Жижиглэн худалдааны бизнес эрхлэгчдийн санхүүгийн мэдлэгийн түвшинг тогтоож, түүнийг нэмэгдүүлэх боломжийг тодорхойлох.

1. Удиртгал

Ач холбогдол

Зорилтод бүлгийн иргэдэд:

- Хувийн болон өрхийн санхүүгийн төлөвлөлт сайжирах, өрийн дарамт буурах, санхүүгийн сахилга бат сайжрах
- Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн эрүүл, аюулгүй орчинд ажиллах хэрэгцээ шаардлагаа ухамсарлах зэрэг эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Санхүүгийн зуучлагч байгууллагуудад:

- Санхүүгийн сахилга бат сайтай харилцагчтай
- Санхүүгийн олон талт бүтээгдэхүүн үйлчилгээ

Санхүүгийн мэдлэгийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр хэрэгжүүлэгч байгууллагуудад:

- Бичил бизнес эрхлэгчдийн санхүүгийн суурь мэдлэг дутмаг байдал болон зайлшгүй хэрэгцээ шаардлагыг мэдэх
- Хэрэгжиж буй үндэсний хөтөлбөрийг түгээхэд дэмжлэг болох

МУ-ийн эдийн засагт:

- Албан бус салбарт хөдөлмөр эрхлэгчдийн санхүүгийн мэдлэгийг нэмэгдүүлснээр эдийн засгийн тодорхой хэсгийг албан хэлбэрт шилжүүлэх үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх
- Эдийн засгийн тогтвортой байдалд дэмжлэг үзүүлэх

2. Онол, аргазүй



2. Онол, аргазүй

Санхүүгийн мэдлэгийг хэмжих аргазүй

OECD

- Санал асуулгын удирдамж /2009,2010, 2015/
- Санхүүгийн суурь мэдлэг, санхүүгийн зан төлөв, санхүүгийн хандлага хэмжих – 26 асуулт
- Хамгийн бага зорилтод оноо 70%

ADB

- Санал асуулгын арга /2016/
- Санхүүгийн мэдлэг, санхүүгийн шийдвэр гаргалт шалгах- 25 асуулт
- Хамгийн бага зорилтод оноо (1/5 = 21)

WB

- Санал асуулгын арга /2014/
- Санхүүгийн шийдвэр гаргахад суурь дөрвөн үндсэн үзэл баримтлал - 4 асуулт
- Хамгийн бага зорилтод оноо 60%

3. Кейс судалгаа



Индонез улс

- 2004- 2007 онд санхүүгийн мэдлэг тогтоох судалгаа, ажлын хэсэг байгуулах, цэнхэр хэвлэл, олон нийтийн идэвхжүүлэлт /Ток шоу, шторк, рекалам, тэргүүн хадагтайн уриалга, олны танилц хүмүүс/
 - 2008 онд Public education in Banking хөтөлбөр- банкны жил болгон зарласан
 - 2012 оноос санхүүгийн оролцооны үндэсний урт, богино хугацааны стратегийг тодорхойлж хэрэгжүүлэх эхэлсэн
- Зорилтод бүлэгт: Сурагч, оюутан, багш нар, эмзэг бүлэг болон эмэгтэйчүүд, ажилчид, өрхийн АА эрхлэгч, БЖДБЭрхлэгчид, ажилгүйчүүд
 - Хэрэгжилт: АБанкууд, сургагч багш, цахим сургалт, танхимын болон онлайн сургалт, ном гарын авлага

3. Кейс судалгаа



Энэтхэг улс

- 2005-2008 онд MoneyMatters хөтөлбөр, 3000 гаруй хүн- модуль хичээлүүд , банкны харилцагч нарын санхүүгийн мэдлэгийг нэмэгдүүлэх хөтөлбөр
- 2009 онд Энэтхэгийн Иргэний Нийгэмээс санхүүгийн энгийн мэдлэг түгээх хөтөлбөр
- 2011 онд Энэтхэгийн Нөөцийн Банк “Санхүүгийн оролцоо ба санхүүгийн боловсрол” хөтөлбөр
- 2012 оноос санхүүгийн боловсролын үндэсний стратеги хэрэгжүүлж эхэлсэн
 - Зорилтод бүлэгт: хүүхэд залуучууд, ядуу иргэд, ажилчид, инженерүүд, БЖДБЭрхлэгчид, бичиг үсэг тайлагдаагүй иргэд
 - Хэрэгжилт: Банкууд, сургагч багш, цахим сургалт, танхимын болон онлайн сургалт, ном гарын авлага, теле-хичээл, богино хэмжээний кино гэх мэт.

3. Кейс судалгаа

БЖДБ эрхлэгчдийг дэмжлэг үзүүлэхээр хийгдсэн ажлууд

№	Хийгдсэн ажлууд	Энэтхэг	Индонез
1	БЖДБ эрхлэгчдийн санхүүгийн мэдлэгийг тогтоох судалгаа авсан	Үгүй	Зарим хэсгээс
2	Үндэсний Стратегид БЖДБ эрхлэгчдэд санхүүгийн мэдлэг хэрэгцээг тусгасан өгсөн	Үгүй	Зарим хэсгээс
3	Өөр бусад төсөл, ажлуудад БЖДБ эрхлэгчдэд санхүүгийн мэдлэг хэрэгцээг тусгасан өгсөн	Зарим хэсгээс	Зарим хэсгээс

- ✓ БЖДБ эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг сайжруулахын тулд бизнес ур чадвар, ерөнхий мэдлэг, санхүүгийн бүтээгдэхүүн сонголтыг сайжруулах, оролцоог нэмэгдүүлэх асуудалтай тулгарсан.
- ✓ Энэтхэг улс АБ-уудаар дамжуулж санхүүгийн мэдлэг, бизнесийн ерөнхий ур чадварыг БЖДҮ нарт олгож байгаа бол Индонез улс зорилтод бүлгийн цөөн хэсэг буюу бизнес эрхлэгч эмэгтэйчүүдийг банкны салбаруудаар дамжуулан дэмждэг байна

3. Кейс судалгаа

Бизнес эрхлэгчдийн хэмжээнд тохирсон санхүүгийн боловсрол олгох агуулга

№	Агуулга	Энэтхэг	Индонез
1	Ерөнхий санхүүгийн мэдлэг	Бүгд	Бүгд
2	Санхүүгийн асуудлаар хаана хандахаа мэддэг байх	Бүгд	Бүгд
3	Хувийн болон бизнесийн санхүүжилтийн харилцан үйлчлэлийг хүлээн зөвшөөрөх	Үгүй	Бүгд
4	Бизнес, санхүү, эдийн засгийн байдлыг ойлгох	Үгүй	S, MS
5	Бизнесийн санхүүгийн төлөвлөлт, зохицуулалт	Бүгд	Бүгд
6	Санхүүгийн бүртгэлийг удирдах	-	Бүгд
7	Санхүүжилтийн боломжийн талаар мэдэж байх	Mc, S, MS	Бүгд
8	Хөрөнгө оруулагчид болон зээлдүүлэгчидтэй хэрхэн харилцах талаар мэдэх	Mc, S, MS	Бүгд
9	Зээлдүүлэгч ба хөрөнгө оруулагчдын шаардлагыг хэрхэн хангах талаар мэдэх	S, MS	Бүгд
10	Санхүүгийн эрсдэл ба өгөөжийн талаар мэдэх, үр дүнтэй удирдах	Бүгд	Бүгд

4. Эмпирик судалгаа

Эмпирик судалгааны дизайн

Судалгааны түүвэр	200 жижиглэн худалдаа эрхлэгч
Хамрах хүрээ	Нарантуул, Хархорин, Бөмбөгөр, Хүчит Шонхор худалдааны төвүүдэд лангуу түрээслэдэг.
Санхүүжилт	Эвридэй Интернэшнл ХХК (Jam+Pen)*100
Өгөгдөл цуглуулах арга	Санал асуулга (Хаалттай асуулт-Δ45 мин)
Боловсруулалтын програм	SPSS-23, Ms Excel
Онол, аргазүй	Дэлхийн Банк, OECD, АХБ
Үнэлгээний зарчим	Зорилтод хамгийн бага - 60% OECD- 70%, Дэлхийн Банк- 60%

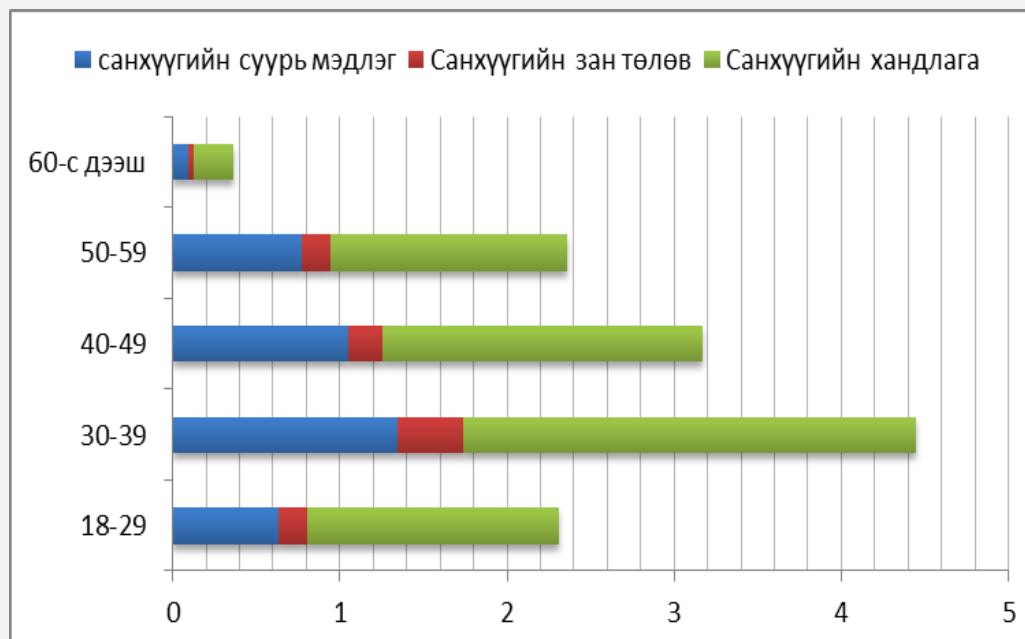
Анкетын дизайн

Асуултын тоо	Агуулга	Хувийн жин	Үнэлгээ /оноо/
8	Ерөнхий мэдээлэл	30%	-
7	Санхүүгийн суурь мэдлэг	26%	7
2	Санхүүгийн зан төлөв	7%	2
3	Санхүүгийн хандлага	11%	15
3	Санхүүгийн оролцоо	11%	-
4	Санхүүгийн мэдлэг түгээх суваг, хэлбэр	15%	-
27		100%	24 оноо

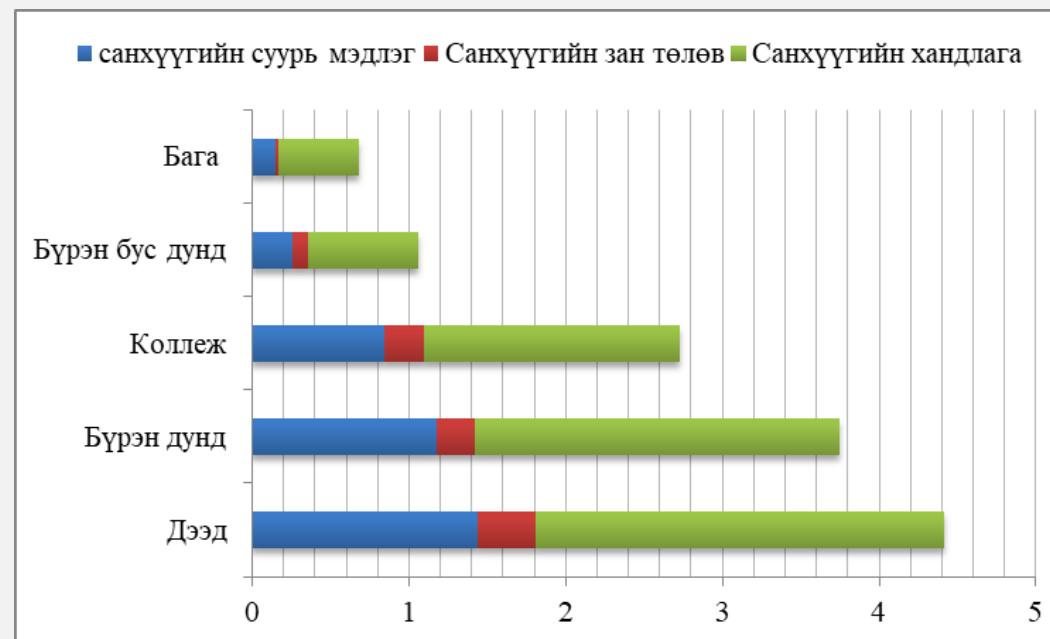
4. Эмпирик судалгаа

Нэгдсэн дүгнэлт /2-4 хэсгийн асуултууд/						
Үнэлгээ	Санхүүгийн мэдлэг	Зан төлөв	Хандлага	Нийт оноо	Хувь	
Нийт оноо	7.0	2.0	15.0	24.0	100	
Зорилтод хамгийн бага оноо	4.2	1.2	9.0	14.4	60	
Авсан дундаж оноо	3.88	0.98	7.78	12.8	53	

1. Насны ангилалаар харуулав

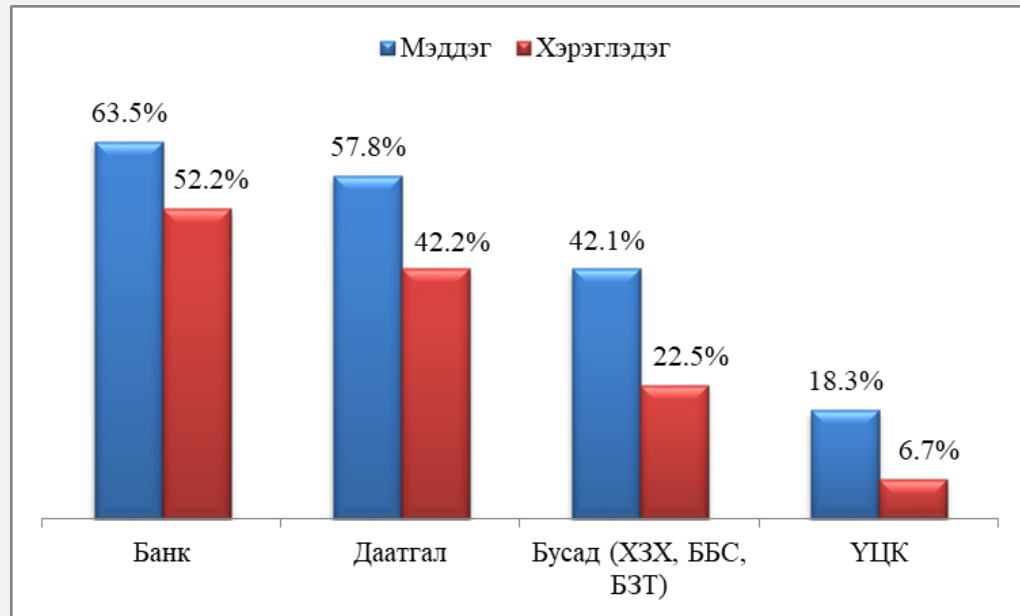


2. Боловсролын түвшингээр харуулав

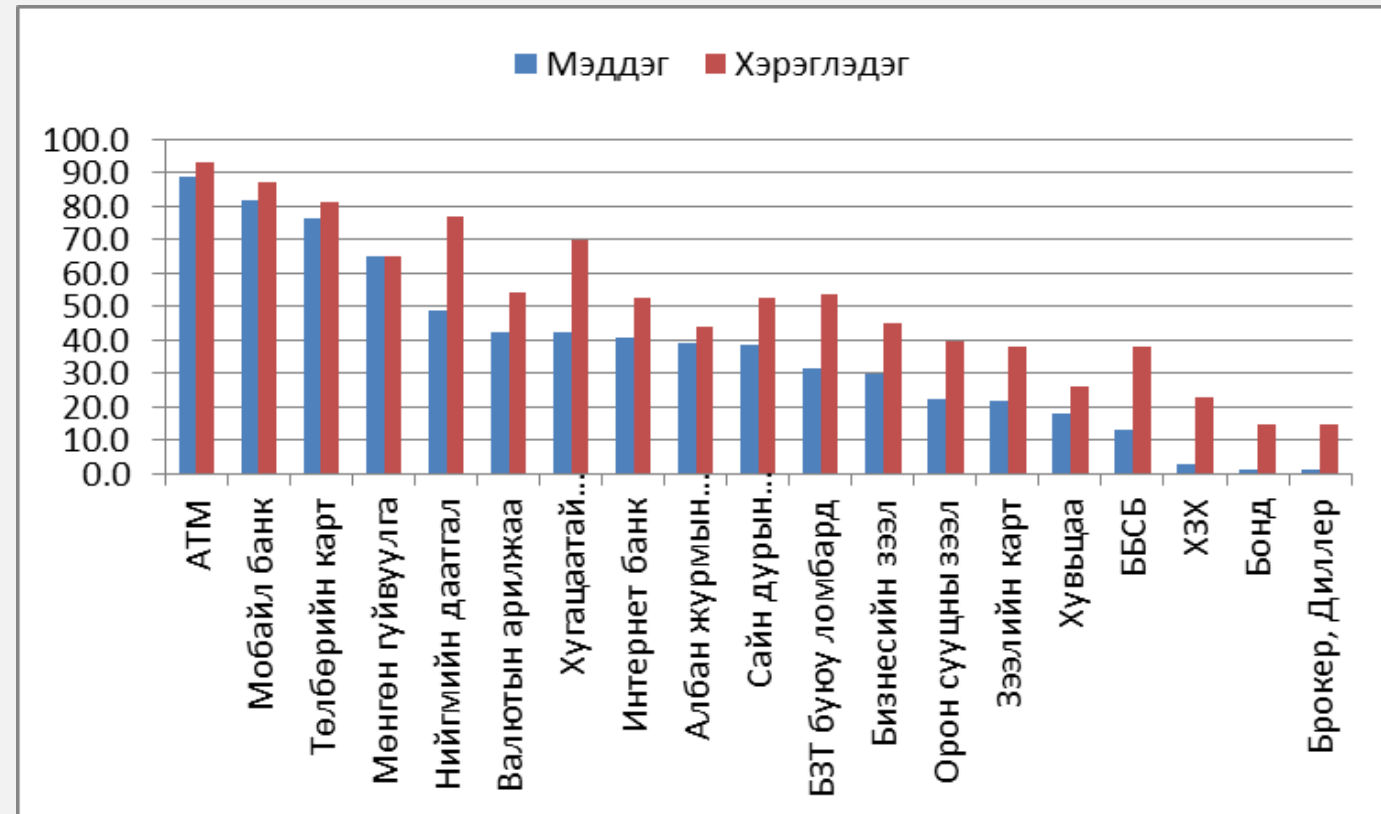


4. Эмпирик судалгаа

3. Санхүүгийн байгууллага сонгон үйлчлүүлдэг байдал

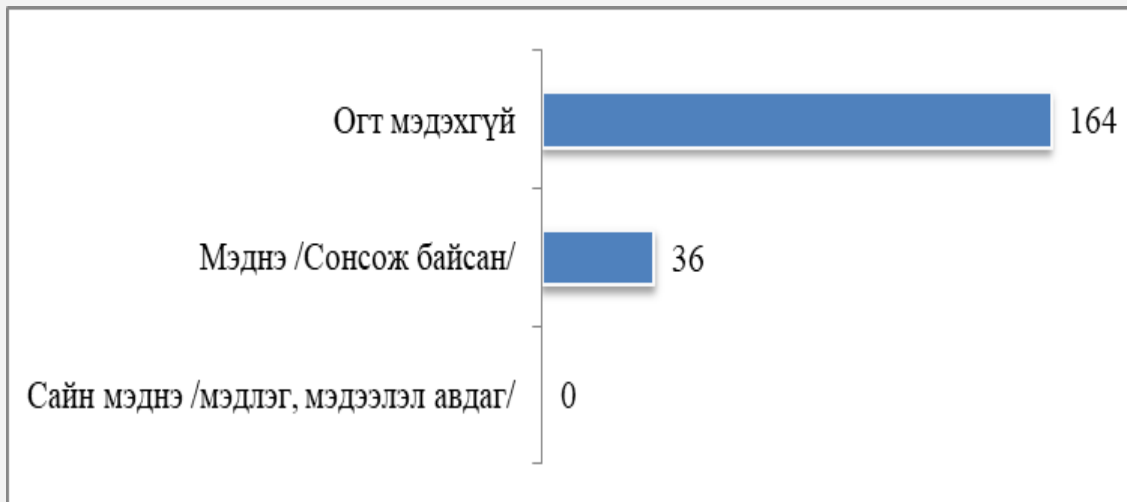


4. Санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд иргэдийн оролцоо

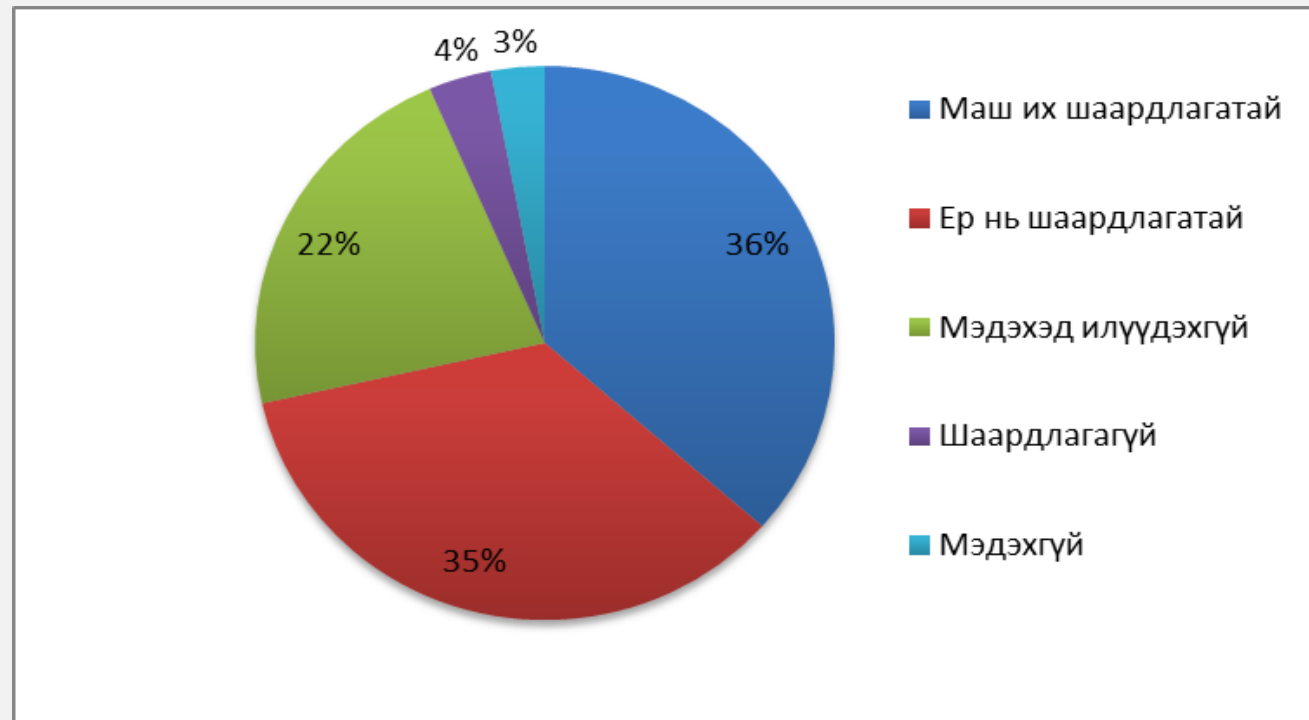


4. Эмпирик судалгаа

5. Иргэдийн дунд “санхүүгийн мэдлэг дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн тухай ойлголт



6. Иргэд өөрсдийн санхүүгийн мэдлэгээ нэмэгдүүлэх хүсэл, сонирхолтой эсэх.



5. Дүгнэлт



- ❖ Санхүүгийн мэдлэг нь эдийн засгийн нөхцөл байдалд тохирсон санхүүгийн үр ашигтай шийдвэр гаргах, санхүүгийн эрсдэлээс зайлсхийх зэргээр хувь хүний нас, хүйс, боловсрол, орлогын түвшнээс үл хамаарч насан туршид хэрэглэгдэх үнэт зүйл юм.
- ❖ Дэлхийн банк, АХБ, OECD зэрэг олон улсын байгууллагууд санхүүгийн мэдлэг боловсролыг тодорхойлолт, хэмжих аргазүйгээр хангаж байна.
- ❖ Индонез болон Энэтхэг орнууд санхүүгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг 2004, 2005 онуудаас эхлэн хэрэгжүүлжсэн эхэлсэн ба одоо үндэсний стартегийн зорилт дэвшүүлсэн ажиллаж байна.
- ❖ Зорилтод бүлгийн иргэдийн санхүүгийн мэдлэгийн дундаж оноо 12.8 байгаа нь тэдгээр иргэдийн санхүүгийн мэдлэг хангалттай бус, “Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэг дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн тухай мэдээлэл хангалтгүй буюу 82% байна. Тэдгээр иргэдийн 93% нь өөрсдийн санхүүгийн мэдлэгээ дээшлүүлэх хүсэлтэй байна. Энэ нь иргэдэд одоо хэрэгжиж буй санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөрийг таниулж чадвал эерэг үр дүнд хүрэх боломж байна. Мөн иргэд банкаар хамгийн их үйлчлүүлдэг байна.

5. Санал, зөвлөмж

- Төсөл, хөтөлбөрүүдэд идэвхтэй оролцдог болох
- Санхүүгийн бүтээгдэхүүнүүдийг харьцуулан илүү хямд өртөгтэй бүтээгдэхүүнийг эрэлхийлдэг байх
- Ирээдүйд чиглэсэн хандлагыг хэвшүүлэн хуримтлал үүсгэх
- Банкны салбаруудаар үйлчлүүлэх үедээ санхүүгийн мэдлэг, мэдээллийг авч байх

Монгол банк

Бизнес
эрхлэгч
иргэд

Арилжаан
ы банкууд

4 зах худалдааны төвүүдэд мэдээлэл хүргэх. Үүнд:

- Өдөрлөг зохион байгуулах.
- Брошур, гарын авлага тараах
- Зурагт самбар байршуулах гэх мэт.

Нэгдсэн мэдээллийн флатформ үүсгэх

Харилцагч халамжлах бодлогодоо “харилцагчдынхаа санхүүгийн мэдлэгийг нэмэгдүүлэх хөтөлбөр”-ийг тусгах боломжийг эрэлхийлэх

6. НОМЗҮЙН ТОЙМ

- Олон улсын хөдөлмөрийн бага хурал. (2002).
- Оюунсүрэн. Б. (2016).
- Дэлхийн банк. (2013). Санхүүгийн зөв шийдвэр гаргах нөхцөлийг бүрдүүлэх нь. Улаанбаатар.
- Монголбанк. (2016-2021). Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөр.
- Consumer Protection Financial. (2010).
- Financial education for micro, small and medium-sized enterprises in asia. (2017). OECD.
- G20/OECD. (2013). In Advancing National Strategies for Financial Education (pp. 122-139).
- National Strategies for Financial Education. (2012).
- OECD/G20. (2013). Advancing National Strategies for Financial Education. In Advancing National Strategies for Financial Education (pp. 121-139).
- Resolution and Conclusions concerning Decent Work and the Informal Economy. (2002).
- The World Bank. (2015). Financial literacy around the world.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа

Судлаач: Д.Энхбилэг

УЛААНБААТАР. 2018